

БУЏЕТСКА ИЗДВАЈАЊА ЗА НАУКУ

ПРАВНИ ОСНОВ

Истраживање „Буџетска издвајања за науку“ се спроводи на основу Закона о званичној статистици („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009).

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Методологија за спровођење истраживања усклађена је са међународним стандардима које је поставио OECD и објавио у приручнику Фраскати (*The Measurement of Scientific and Technological Activities - Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development - Frascati Manual, 2002, 2007 и 2015; издавач: OECD*).

Циљ и садржај статистичког истраживања

Сврха спровођења истраживања о буџетским издвајањима за истраживање и развој јесте добијање податка о средствима из буџета Републике Србије која су намењена за истраживање и развој. То су средства која је Република Србија наменила за истраживање и развој према врсти подстицаја и према друштвено-економском циљу који се жели постићи. Циљ истраживања је: омогућити праћење истраживачко-развојне политике Републике Србије преко њеног финансирања истраживачко-развојних активности. За разлику од истраживања у организацијама које се баве истраживањем и развојем, ово истраживање је усмерено на организације које финансирају истраживање и развој.

Извештајне јединице, статистичке јединице

Извештај (образац БИН) попуњавају све институције, директни корисници буџетских средстава, које су током посматране године финансирале или би у наредној години требало да финансирају активности истраживања и развоја – директни корисници републичког буџета који учествују у расподели финансијских средстава за истраживање и развој у Републици Србији.

Обухват истраживања

Статистички извештај о буџетским издвајањима за истраживање и развој (БИН) попуњавају сви директни корисници републичког буџета који учествују у расподели финансијских средстава за истраживање и развој у Републици Србији.

Извештајне јединице (финансијери истраживања и развоја) приказују реализована буџетска средства за истраживање и развој (након ребаланса буџета) и планирана буџетска средства за истраживање и развој за следећу годину (пре ребаланса).

Подаци о буџетским издвајањима за ИР укључују финансирање и текућих и инвестиционих издатака истраживања и развоја.

Метод, време и извори за прикупљање података

Истраживање се спроводи у годишњој периодици, а упитници се достављају извештајним јединицама у првој недељи маја. Извештајне јединице попуњавају образац БИН у мају текуће године, а подаци се односе на претходну (извештајну) годину, односно на стање на крају извештајне године.

Основни извори података су: документација, рачуноводствене евиденције о оствареним приходима и обрачунатим улагањима у ИР, као и документација стручних служби о резултатима истраживачког рада надлежних министарстава.

Обавеза заштите индивидуалних података

Индивидуални подаци добијени од извештајних јединица представљају службену тајну и не могу се објављивати нити стављати на располагање било којем кориснику. Индивидуални подаци се агрегирају и искључиво у сумарном облику могу бити доступни спољним корисницима.

Списак и дефиниције основних обележја – индикатора

Термини који се најчешће користе када се говори о научном и технолошком развоју јесу „наука“ и „технолошки развој“, али и „научноистраживачки и истраживачко-развојни рад“, односно „истраживање и развој“ (*Research and Development - R&D*) или само „наука, технологија и иновације“ (*Science, Technology and Innovation - STI*). Ради избегавања могућих нејасноћа, али и због потребе поређења са ситуацијом у свету и употребе уобичајене терминологије која се користи у различитим извештајима Унеска, ОЕЦД-а, Евростата и других сличних организација, сматраће се да: развој науке подразумева развој научноистраживачке делатности; технолошки развој подразумева, великим делом, развој истраживачко-развојне делатности; развој технологије, односно израз „истраживање и развој“ (ИР) на одређени начин представља синоним „научног и технолошког развоја“ и скраћеница „ИР“ одговара скраћеници „R&D“.

Наука је скуп систематизованих и аргументованих знања, односно спознајних чињеница, појмова, начела, података, информација, теорија, закона и законитости у одређеном историјском раздобљу о објективној стварности, тј. природи и друштву, до којег се дошло применом објективних научних метода, а којима је основна сврха и циљ спознаја закона и законитости о прошлости, садашњости и будућности природних и друштвених појава и повећање ефикасности рада у свим доменима људских активности.

Научна истраживања су теоријски или експериментални рад који се предузима ради стицања нових научних сазнања и повећања свеукупног људског знања. Научним истраживањима се сматрају основна и примењена истраживања.

Основна (фундаментална, базична) истраживања обухватају она истраживања која повећавају општи фонд научних чињеница и знања и која одређују нова подручја људског знања и спознаја, али која немају или не морају имати директну практичну примену добијених резултата. Основна истраживања откривају појаве, процесе, узрочно-последичне везе и законитости у природи, друштву и људском мишљењу, и то, пре свега, ради унапређења људског знања и стварања базичног знања, која даље служе као основа за примењена и развојна истраживања и она немају директне комерцијалне циљеве.

Примењена (апликативна) истраживања су теоријски или експериментални рад који се предузима ради стицања нових знања, а који је усмерен на решавање неког практичног задатака, односно остварење неког практичног циља. Примењена истраживања проширују и продубљују постојећа знања ради решавања одређених проблема. Оно се предузима или ради испитивања могуће примене резултата фундаменталних истраживања или утврђивања нових метода или поступака за постизање унапред одређеног циља. Примењена истраживања су, према томе, усмерена на откривање нових научних знања, примену тих знања у сврху реализације одређених комерцијалних циљева.

Развојна (стручна) истраживања, односно експериментални развој је систематски рад, утемељен на знањима стеченим основним или примењеним истраживањима, односно практичном искуству које је, пре свега, усмерено на увођење нових или знатно побољшање постојећих поступака, производа и услуга. То су сви поступци који се јављају између изума и производње: експериментисања на цртежу и развој прототипова, експерименти, пилот-пројекти, модели, нова решења. Ова истраживања имају изразито практичан циљ, њихово основно обележје је јасна намена, те директна и брзо постигнута корист у неком уском подручју. Развојна истраживања се још називају и технолошка усавршавања.

Научноистраживачки рад је систематска стваралачка активност којом се, применом научних метода, стичу нове научне спознаје, односно стваралачки користи постојеће знање за нове примене. То је стваралачки рад на освајању нових знања, а циљ му је подизање општег цивилизацијског нивоа друштва и коришћење тих знања у свим областима друштвено-економског развоја. Научноистраживачким радом се баве научници и истраживачи који су изабрани у одговарајућа научна, научно-наставна и истраживачка звања.

Издаци за истраживање и развој према врсти деле се на текуће издатке (трошкове) и инвестиционе издатке.

Текући трошкови (издаци) обухватају:

1. Трошкове рада и трошкове накнада запосленима (брuto плате и накнаде брuto плата за све запослене у ИР делатности; друге накнаде запосленима у ИР, нпр. стипендије, награде итд., и остало.
2. Остале текуће трошкове (материјалне трошкове за истраживачко-развојни рад – сировине, материјал, енергија; исплате на основу уговора о делу и ауторских уговора; дневнице, путне трошкове, репрезентацију и слично; и друге издатке).

Инвестициони издаци обухватају издатке за земљиште и грађевинске објекте; машине и опрему; патенте, лиценце, студије и пројекте; софтвер и хардвер (који подразумева укупне трошкове у вези са набавком рачунара, уређаја, система, компонената и опреме, као и трошкове набавке или развијања софтвера за сопствене потребе); и остале издатке.

Према приручнику Фраскати, **сектори** се одређују према економској активности субјекта који се бави истраживачко-развојним радом. Дефиниције сектора се углавном заснивају на Систему националних рачуна (SNA), с тим што се сектор високог образовања посматра као одвојени сектор, док су домаћинства спојена са непрофитним сектором. Одлучујући критеријум за разврставање у поједини сектор је већински извор средстава којима се финансира пословни субјект.

Нефинансијски (пословни) сектор обухвата пословне субјекте и организације чија је примарна активност тржишна производња робе и услуга и њихова продаја по економски значајним ценама, као и истраживачко-развојне јединице у саставу пословног субјекта.

Високо образовање обухвата високе школе и универзитете са јединицама у саставу, факултетима, академијама и научно-истраживачким институтима, без обзира на изворе финансирања и правни статус. Овом сектору припадају и истраживачки институти и клинике под непосредном контролом или управом високошколске организације.

Сектор државе обухвата организације, службе и друга тела, осим високог образовања, која друштву пружају оне бесплатне заједничке услуге које се по тржишним условима не би могле обезбедити, а представљају израз економске и социјалне политике друштва; према дефиницији, овај сектор обухвата активности администрације, одбране и регулисања јавног реда; здравство, образовање, културу, рекреацију и друге друштвене услуге.

Сектор непрофитних организација обухвата нетржишне приватне непрофитне организације које домаћинствима пружају услуге без наплате или по ниској цени. Ове организације могу бити основане од стране удружења грађана, ради обезбеђивања робе и услуга за чланове удружења или ради опште сврхе.

Сектор иностранства обухвата организације и појединце који се налазе изван политичких граница земље, као и одговарајуће земљиште у поседу тих организација. Обухвата и све међународне организације, укључујући и њихове објекте на домаћој територији. У сектор иностранства не треба укључивати опште доприносе организацијама као што су УН, OECD, ЕУ и слично, а треба укључити издвајања за све остале организације као што су, између осталог, CERN, ESA, CGIAR, ESRF, EMBO, IAEA, COST и EUREKA.

Ниво репрезентативности података

Буџетска средства Републике Србије за истраживање и развој (стварни издаци - усвојени буџет за **текућу** годину, пре ребаланса) приказују се према врсти подстицаја/програма, према научној области истраживања, друштвено-економским циљевима и секторима. Буџетска средства Републике Србије која су усвојеним буџетом за наредну годину планирана за истраживање и развој, приказана су према друштвено-економским циљевима. Сви подаци су доступни на нивоу Републике Србије.

Усаглашеност са међународним препорукама, стандардима и праксом

Методологија за спровођење овог истраживања прилагођена је међународним стандардима у највећој могућој мери, методолошким препорукама постављеним на основу приручника Фраскати,.

ОПИС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања

У припреми и реализацији истраживања о научноистраживачким и истраживачко-развојним организацијама учествује Републички завод за статистику (Одељење за статистику образовања, науке и културе), уз консултације са Министарством науке, технолошког развоја и иновација.

Завод утврђује и израђује јединствене методолошке основе и инструменте истраживања, припрема обрасце и друге материјале неопходне за спровођење истраживања прикупља електронске извештаје, контролише обухват, тачност одговора и потпуност података, обрађује их и објављује резултате за Републику Србију.

Обавезност давања података

Извештајне јединице су дужне да дају тачне, комплетне и ажурне податке, који по садржини и облику одговарају захтевима званичне статистике, члан 26. Закона о званичној статистици, а казнене одредбе за одбијање давања података или давање непотпуних и нетачних података засноване су на члану 52. Закона о званичној статистици („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009).

Роковник основних фаза рада

Рокови:

- припрема методолошких материјала и слање упитника извештајним јединицама – прва недеља марта;
- прикупљање, исправка и унос материјала – до краја маја;
- обрада података, табелирање и израда саопштења – до краја јуна.

ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

Упитник и упутство за попуњавање упитника

- упитник: БИН;
- упутство за попуњавање упитника;

Списак номенклатура и класификација које се користе у истраживању

- Класификација делатности – КД („Службени гласник РС“, бр. 54/2010)
- Класификација научних области FORD (Fields of Research and Development, OECD 2015) Frascati Manual
- Међународна стандардна класификација образовања ISCED 2011
- Класификација друштвено-економских циљева према методологији OECD - NABS 2007 (Nomenclature for the Analysis and comparison of Scientific programmes and Budget)

Списак публикација у којима се објављују методологија и резултати истраживања

Резултати истраживања ИП публикују се у Саопштењу о Буџетским издвајањима за науку, које се налази на веб сајту Републичког завода за статистику (stat.gov.rs).

Контакт особа: Душан Радовановић, локал 357, dusan.radovanovic@stat.gov.rs